

EKONOMSKA STVARNOST SRBIJE – POGLED IZ MEDIJA

Biljana Korica Vukajlović

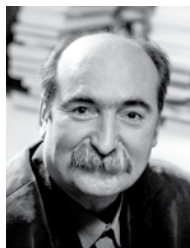
Već viđeno

O slikavanje ekonomske stvarnosti Srbije danas je verovatno jedan od najnezahvalnijih novinarskih zadataka. Prvo, ekonomska situacija je potpuno neizvesna, a opet, sva ta maglovitost iskusnim novinarima je već dobro poznata. Deja vu.

Proleće 2012. u Srbiji prošlo je u iščekivanju formiranja nove vlade. Novinari već mesecima pišu o tome šta bi trebalo da budu prvi koraci budućeg kabineta, upozoravaju na ozbiljnost situacije i računaju koliko košta svaki dan koji su političari propustili da se dogovore o raspodeli izvršne vlasti u naredne četiri (ili manje) godine. Izgleda da pričaju i pišu u prazno i to, nažalost, nije ništa novo. Suvviše često se događa da se novinari „ponavljaju“ ukazujući na iste probleme. Previsoka javna potrošnja, neodrživ deficit budžeta i latentna opasnost od „grčkog scenarija“ na srpski način, nelikvidnost privrede i sindrom „niko nikom ništa ne plaća“, (ne)realan kurs dinara, „kaliranje“ standarda građana, korupcija, birokratija...

Neko će verovatno reći: „Dajte nam nešto novo, problemi o kojima govorite i pišete su poznati, opšta mesta“. I delimično su u pravu, ali kao da su novinari srećni što stalno moraju da „prevrću“ iste stvari i budu glosnici loših vesti. Kao da i oni ne bi želeli da objave, na primer, da slede bujica investicija i industrijska ekspanzija koje će pratiti rast plata i bolji život u svim segmentima.

Ozbiljni ekonomski novinari, međutim, ne mogu sebi da priušte da pričaju kao političari pred izbore. Neki od njih čak napuštaju profesiju, ili o tome razmišljaju, umorni od stalnog prepisivanja sopstvenih tekstova. Jer, situacija je loša, preteća, a trebalo bi na nju podsecati iznova i iznova. Te reči upozorenja sigurno su već stigle do mnogih građana Srbije, samo nikako da dopru i do onih kojima su najviše namenjene. ■

Milan Čulibrk, NIN

Ma kakva 2012? Ona je već izgubljena i ako već nešto treba da se planira onda je bolje odmah planirati 2013! Ovako je nedavno jedan domaći biznismen, u samo dve rečenice sabrao i oduzeo sve što se u ovom trenutku može reći o planovima privrednika. U Srbiji se bolje živi samo u saopštenjima zvaničnika. Statistički podaci, pak, odslikavaju surovu stvarnost. Stopa nezaposlenosti je najveća u Evropi. I baš je počela da raste kada su zvaničnici na sav glas počeli da „trube“ kako je konačno zaustavljen negativni trend, prisutan od jeseni 2008. Doduše, za ovaj najnoviji „gaf“ postoji jedno, relativno jednostavno objašnjenje. Možda je vlast počela da meri samo zaposlenost u javnom sektoru. Pa im je neko javio da je u tom sektoru povećan broj zaposlenih. I eto razloga da se javnosti saopšti i neka lepa, radosna vest.

A privatni sektor? Koga briga? Neka se sami snalaze kako znaju i umeju. Još samo da se nekako može „srediti“ da se neutrališe uticaj njihovog poslovanja na rast novostvorene vrednosti i BDP-a. Tu sreći ne bi bilo kraja.

Globalna kriza izgovor je za mnoge probleme, koji bi ionako isplivali na površinu. Pa, zar od 2000. do 2008. nije bilo dovoljno vremena za reformu javnih preduzeća, školstva, zdravstva, državne uprave, penzijskog sistema i ko zna čega sve još? Jesu li pred prošle izbore obećavali novih 400.000 radnih mesta? Taman toliko ljudi u međuvremenu je ostalo bez posla. Koliko su samo puta obećali da će na rukovodeća mesta javnih preduzeća postaviti profesionalne menadžere? Jesu li i u jednom od 600 javnih i javno-komunalnih preduzeća te reči sproveli u delo? Ili su, kao i u prethodnih 20 godina, javna preduzeća delili ko partijski plen? Možda je to jedan od ključnih razloga što je prošlu godinu čak 580 javnih preduzeća završilo sa gubitkom. Pa, nekima ukupan prihod nije bio dovoljan ni za plate, a o pokriću ostalih troškova da se i ne govori. Profesionalno, nema šta. Sada ponovo dolaze signali da će to biti urađeno. I šta je garancija za to? Časna pionirska reč? Ma, ni to!

Nastavak na sledećoj strani

Bilo kako bilo, dogovori posle izbora trajaće dok se ne podele ministarski resori, brojne državne agencije i još brojnija javna preduzeća. A kažu upućeni da je bitka za njih često žešća nego za ministarske fotelje. Logično, jer su tu i plate mnogo veće, a onda ima dovoljno i za „donacije“, ili bar „običnu“ partijsku članarinu. Novim ministrima

biće neophodno bar nekoliko sedmica dok se ne snađu, a do tada će uveliko početi jesen. Zato se ozbiljni potezi na ekonomskom planu zaista mogu očekivati tek u 2013. I ko da bude optimista ako očekuje da će do oporavka doći tokom baksuzne godine, 2013? Mada, iskreno, svaka od poslednjih 20 godina za većinu građana Srbije bila

je više nego baksuzna. Pa što bi 2013. bila drugačija?

Ovaj tekst, od reči do reči, objavljen je kao deo jednog od mojih poslednjih uvodnika u Ekonom:east magazinu u leto 2011. Kada ga čitam posle skoro godinu dana, čini mi se kao da je vreme stalo. Privreda Srbije takođe. I još sam veći pesimista nego što sam bio. ■

Zaglibljena zaprega

Zoran
Danilović,
Tanjug

Kada pokušavam da opišem trenutno stanje u srpskoj ekonomiji, prvo što mi pada na pamet je da smo skoro svi zaboravili na obećanja političara posle 5. oktobra 2000. godine koja se mogu sažeti u jednoglasnim nagoveštajima da će nam uskoro biti bolje i da ćemo brzo dostići 1989. godinu. Svi se sećamo šta je bilo i kako smo brzo napredovali do 2008. godine. Slažem se da smo krenuli sa niske startne osnove, gotovo sa nule, ali napredak je bio očigledan.

U sećanju mi je ostala jedna analiza Svetske banke iz 2003. koja je prognozirala da će do 2010. prosečna plata u Srbiji biti oko 500 evra, pod uslovom da godišnje privučemo oko dve milijarde evra stranih investicija, da ostvarimo godišnji rast od pet odsto i da inflacija bude jednocifrena. Naravno, to do danas nismo postigli. Kao da smo zaboravili da smo osamdesetih godina prošlog veka bili 15 godina ispred svih zemalja istočnoevropskog bloka po razvoju privrede i standardu stanovništva. A danas smo na začelju...

Danas, kada pokušavam da opišem stanje u srpskoj ekonomiji, pred očima mi je slika konjske zaprege čiji su točkovi zaglavljani duboko u blatu, a pored nje prolaze moderni automobili, sofisticirani i bogato opremljeni za vožnju po svakoj vrsti terena. Mnogo putujem sa političarima i privrednicima po Srbiji i ono što sam zapazio u proteklih godinu-dve je apatija kod običnih ljudi, i to kod mnogih.

Srbija ima previše nezaposlenih i to je glavni problem ove zemlje, a najviše mladih čije će najbolje godine otići u nepo-

vrat zbog čekanja na prvu platu i ostvarenje životnih snova, a ne treba mnogo pameti da se shvati da će i natalitet biti u padu narednih decenija.

Gde je rešenje? Logično je da prvo treba obezbediti kapital da se otvori mnogo radnih mesta, a to ne bi trebalo raditi preko novih kredita u inostranstvu, nego stvaranjem najpovoljnijeg poslovnog ambijenta u ovom delu sveta, još bolje nego što je on danas. Pre toga trebalo bi prekopirati dobra iskustva drugih i ne izmišljati "rupu na saksiji", da se pripremi još bolji poslovni ambijent, što više obrazovanih ljudi koje privreda traži, a onda će i strateški partneri doći. Najstaknutiji su primeri Slovačke, Češke, a pogotovo Poljske koja jedina nije bila u recesiji u Evropi u prethodnoj svetskoj finansijskoj krizi, zahvaljujući većim ulaganjima u obrazovanje i IT tehnologiju. Pitanje je šta su oni još uradili? Ni ekonomsko čudo u Kini

ne treba potceniti, jer kod njih se ništa ne radi na brzinu i ne treba zaboraviti da njihov put napretka seže bar tri decenije unazad, a mi bismo mogli mnogo toga da naučimo i primenimo. Jedino ako naši političari ne misle da mi to možemo i brže i bolje od njih...

Da li ste zaboravili koliku su lavinu kritika trpeli Miroslav Labus, Mlađan Dinkić i Božidar Đelić zbog odluke, u januaru 2002. godine, da proglase stečaj u četiri najveće banke u Srbiji. Zbog toga se više od 8.000 ljudi našlo na ulici, a danas u bankarskom sektoru radi više od 30.000 ljudi. To je najrazvijeniji i najzdraviji deo srpske ekonomije i prema ocenama nekih međunarodnih institucija. U Srbiji nije skoro viđen takav hazarderski potez ljudi na vlasti, a to je ono što nedostaje srpskoj ekonomiji danas i što bi nova vlada trebalo da čini, umesto da krpi sitne rupe i odlaže neminovno. ■

Mijat Lakićević,
Novi magazin

Beli bubrezi u celofanu liberalizma

Plate u javnom sektoru su za 40 odsto veće nego u privatnom! To je možda najvažniji podatak u dokumentu koji je nedavno objavio Fiskalni savet.

Retko se kad desi da jedan podatak tako dobro identifikuje i izražava ključni problem jednog društva i jedne nacije.

Nema veće socijalne nepravde u Srbiji od te, navedene u prvoj rečenici ovog teksta. Jer, kao što je poznato, u privatnom sektoru je produktivnost veća, u njemu se više radi, on proizvodi i izvozi, i pravi profit. S druge strane, u javnom sektoru se radi manje a odmara više, produktivnost je slabija, ali je zato sigurnost radnog mesta veća. Uopšte, imati posao u državnoj službi velika je privilegija. Ali, socijalna pravda ovde je čak i najmanji problem. Navedeni podatak zapravo pokazuje svu bedu socijalne i ekonomske filozofije koja vlada u Srbiji. On zapravo pokazuje koliko u Srbiji nema slobode za preduzetnike i inovatore, koliko su oni sputani i onemogućeni u pokušajima da urade

nešto korisno i za sebe i za državu i za narod.

To je izvor ne samo fiskalnih problema, nego i problema za ekonomski razvoj. Inventivnost i inovativnost danas više nego ikada predstavljaju osnovne pokretače društvenog napretka. Ovakav debalans u korist državnog sektora ne samo što neizdrživo pritiska privatnu privredu, nego, što je važnije, šalje (na)opake signale, pre svega mladim ljudima. Ko je lud da se muči, da se izlaže riziku - ne samo da propadne i izgubi svoj kapital, nego i da, ako uspe, odmah bude proglašen za tajkuna - kad može lepo da se uvali na državne jaslje.

Taj podatak istovremeno pokazuje, prvo, gde su najveći uzroci krize u kojoj se Srbija nalazi i, drugo, gde su najveći otpori promenama do kojih mora doći, inače se Srbiji još gore piše.

Dilema „štednja ili rast“ koja se u poslednje vreme nameće, služi da se prikrije ta bazična društvena nepravda i anti-preduzetnička orijentacija vladajućeg vrednosnog i ekonomsko-političkog sistema. Predvodnik tog idej-

no-interesnog bloka je lider socijalista i jaki član buduće vlade ko god da je formira, Ivica Dačić, koji je nedavno i guvernera Šoškića, zbog zalaganja za štednju, optužio za - neoliberalizam. Iza njega se svrstalo šarenoliko društvo, sastavljeno od različitih grupa i sa leve i sa desne strane našeg političkog spektra ujedinjenih neprijateljstvom prema (neo)liberalizmu.

Po toj, reklo bi se većinskoj i socijalnoj i političkoj grupaciji u Srbiji, i štednja je, kao što vidimo, postala neoliberalna kategorija. Ono što je, dakle, na ovim našim prostorima, čini se i ne tako davno, bilo odlika svakog dobrog i odgovornog domaćina, danas je postalo najveće društveno zlo. Treba li ovome ikakav komentar?

Kako može napredovati društvo u kome se na štedišje gleda sa omalovažavanjem, a na trošadžije sa uvažavanjem, u kome se o dužnicima govori sa poštovanjem, a o poveriocima s prezrenjem. Naravno, ove „bele bubrege“ je u sirovoj formi teško prodati. Zato je našim vrlim dilerima i potreban taj celofan neoliberalizma. ■

Istina i odgovornost

Zoran Luković,
Blic

Deficit budžeta je na kraju maja pokazao gotovo tri puta veći minus od usvojenog, a da opet niko neće odgovarati za kršenje Zakona o budžetu. Doduše, hipotetički jeste moguće da do kraja godine iz državne kase bude mesečno trošeno koliko je dnevno para isplaćivano do sada, pa bi onda pitanje kršenja zakona i odgovornosti bilo izlišno. Ali, ko još u to veruje? Do kraja ove godine država mora da pozajmi više od dve milijarde evra da bi vratila glavnici i kamate po osnovu ranijih kredita. Ako se ne stegnu troškovi, a do sada je novac praktič-

retorika o milijardama stranih direktnih investicija, o škriljcima kod Aleksinca koji će obogatiti Srbiju na ekološki čist način, ono silno zlato koje leži u rudniku u Boru i slične prazne priče su čorsokak, a ne težak put izlaska iz krize u kojoj smo.

Istina i odgovornost nisu ekonomsko-finansijske odrednice, ali će bitno uticati na položaj i snagu buduće vlade, koja je zakoniti tvorac i nosilac ekonomske politike. Rad novog kabineta bez obzira ko ga formira, za razliku od prethodnog, mora biti timski i bez presudnog uticaja partija na premijera i ministare.

Uz već sada preveliku nezaposlenost, nedovoljno dobar poreski sistem, traljavo prepakivanje sudstva, poslovni ambijent koji je pri dnu svetske liste, rasipničku državu, nelikvidnost realnog sektora i druge loše procese, vlada neće imati lagodnih sto dana poštede. Prognoze, ali i neke činjenice, kazuju kako će recesija

Vesna Damjanić
Branković, RTS

Matematika srpske pijace

Pijaca je najbolja slika ekonomske stvarnosti Srbije. Prošetajte do najbliže, porazgovarajte sa kupcima i prodavcima i uverićete se u to. Sve će vam se samo reći, a to je da je svega manje – novca, raspoloženja, posla... Potom, sve što čujete pomnožite sa nekoliko stotina i dobićete ekonomsku sliku Srbije. A i političku, jer jedno bez drugoga ne ide.

Bez okolišavanja, treba otvoreno reći - situacija bi mogla biti još gora... Ako ni zbog čega drugoga, onda zbog najava iz Evropske unije da čitavoj Evropi preti velika depresija. A to se odnosi i na nas, bez obzira što Srbija nije članica EU.

Ono što mi možemo da uradimo je jednostavno. Opet krenimo od svakog od nas – treba da radimo bolje, da se ne žalimo kako je teško, da budemo timski igrači i da svaki dan uradimo više nego što smo planirali. E sada, sve to treba da se pomnoži sa dva-tri miliona, koliko ima radno sposobnih u Srbiji i - mora biti bolje. Tako kaže matematika. Pri tom, to isto, ako ne i više, očekuje se od onih koji sede bilo u Nemanjinoj 11 ili na Andrićevom vencu. Više odgovornosti, lične hrabrosti i timskog rada – to su alfa i omega za one koji vode Srbiju. Tako bi trebalo da bude, a posebno u ovo krizno vreme. I to bi bilo dovoljno – za početak.

Naravno, nisam zaboravila ni ono što slušamo godinama, toliko se ponavlja da je postalo mantra: Srbiji su potrebni reforma javnog sektora, povećanje produktivnosti i izvoza, atraktivniji uslovi za privlačenje stranih investicija, giljotina propisa, podsticaji malim i srednjim preduzećima, pomoć najugroženijima... Došlo je vreme kada to više ne sme da bude mantra ili spisak lepih želja. Zbog čega? Vratimo se pijaci. Ukoliko se to ne uradi naša pijaca biće još siromašnija. A i svako od nas. Puta sedam miliona. ■

no razbacivan zbog izbora, novi zajmovi će biti užasno skupi ili ih nećemo dobiti. Sada je rast spoljnotrgovinskog deficita stigao do 2,8 milijardi dolara, što je povećanje od 7,8 odsto u odnosu na isti period 2011. godine. Devizne rezerve pokrivaju približno 46 odsto ukupnog inostranog duga, ali svejedno one nisu neiscrpne i ako bi se nastavio trend koji je bio do podizanja referentne kamatne stope, do kraja godine bi ostali kratki za tri milijarde evra i veoma značajno utanjili sadašnji stok.

U svakom slučaju, sami ne možemo da zaradimo dovoljno da bi servisirali svoje ranije i postojeće obaveze i šta je ishod bez novih zaduženja, sasvim je jasno. Da bi sve opstalo, da bismo došli do zelene grane, potreban je puni zaokret u javnoj potrošnji i ukupnim ekonomskim odnosima. Politička

biti svakodnevica Srbije. Samo uz istinu o realnom stanju, nova vlada bi mogla da računa na podršku javnosti da u nasledenoj iznudici konačno počne sa neophodnim rezovima na ekonomskom tkivu zemlje. Prva godina vladanja mora da bude dosledno reformska i sa uverljivo dostižnim ciljem. Biće socijalno teško, neprijatno, ali... Svaki drugačiji pristup, motivisan pukim političkim interesima, gurnuće probleme „pod tepih“, a tako se samo neumitno stiže do ukupnog slova. Ekonomska trulež se mora hrabro sanirati, čak i po cenu gubitka političkog rejtinga. Kad ima odgovornosti, onda odnos između popularnosti i realnosti uvek vremenom pokaže ko je političar, a ko državnik. Srbiji su potrebni ovi drugi, jer su je oni prvi doveli do ruba provalije. ■